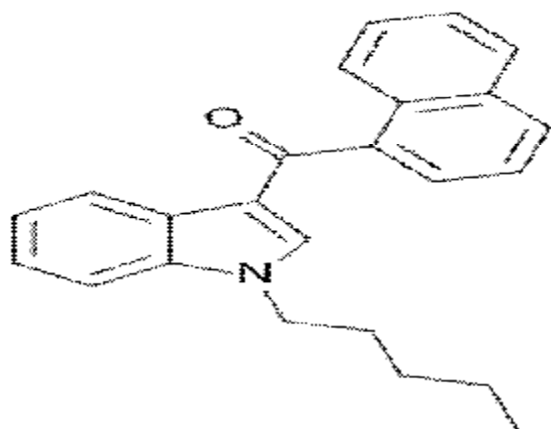

Naujos psichoaktyvios medžiagos.

Rima Mačiūnienė

Narkotikų kontrolės departamento prie
Lietuvos Respublikos Vyriausybės

Kontrolės skyriaus vedėja

rima.maciuniene@nkd.lt

VILNIUS

ATOKESNĖS
GATVĖS SKENDI
TAMSOJE

3 psl.

VILNIUS

UŽKIMŠO
TUNELĮ PO
SEIMO RŪMAIS

3 psl.

SPORTAS

D.MARADONA
PADAVĖ
ITEISMA

KVAIŠALAI MIESTE PASIEKIAMI RANKA

Lengvai ranka pasiekiamiems, kad ir legaliai par-
davinijamiems, kvaishalams atsispirti gali būti
nelengva. J.Kalinsko nuotr., R.Jakštaičio montažas.

Kvaišalai

cheminēs medžiagos?

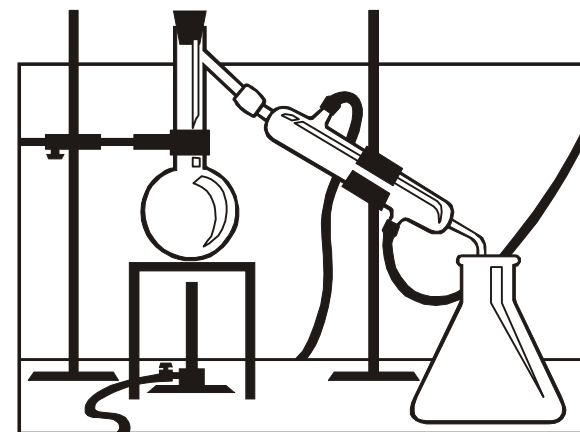
Natūralūs augalai ?

**narkotinės ir
psichotropinės
medžiagos?**

Kada Lietuvoje prasidėjo kvaišalomanija?

Kvaišalai?

- } Ji buvo pastebėta hipių judėjimo laikais, apie septintojo dešimtmečio vidurį. Antrąjį žingsnį pagreitino naminis heroinas. Liūdniausia, jog tai įvyko po nepriklausomybės atkūrimo. Vartoti kvaišalus pradėjo vis jaunesnio amžiaus moksleiviai, akademinis jaunimas.
- } Šalia narkotikų visada žengia AIDS. 60 proc. sergančiųjų vartojo narkotikus.
- } Šiandien kvaišalus vartoja trylikamečiai ir jaunesni.
- } Deja, beveik visi iš jų jau ragavę alkoholio ir rūkalų. Nuo 1999 metų kvaišalų, alkoholio ir cigarečių vartojimas pradėjo artėti prie pavojingos ribos.

- } **Narkomanija** - psichikos *liga*, kuria suserga asmenys dėl piktnaudžiavimo narkotinėmis, psichotropinėmis, kitomis psichiką veikiančiomis medžiagomis, pasireiškianti asmens psichinės ir fizinės priklausomybės nuo narkotinių, psichotropinių, kitų psichiką veikiančių medžiagų sindromu bei kitomis neigiamomis medicininėmis ir socialinėmis pasekmėmis (Lietuvos Respublikos narkologinės priežiūros įstatymas, Žin., 1997, Nr. 30 – 711).
- } **Psichoaktyviosios medžiagos** – medžiagos, sukeliančios *psichikos ir elgesio sutrikimus*, kurie klasifikuojami pagal 10-tos redakcijos Tarptautinę statistinę ligų ir sveikatos problemų klasifikaciją (TLK – 10), pradėtą taikyti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1996 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. 542 (Žin., 2001, Nr. 50 – 1758).
- } – tai cheminės medžiagos, veikiančios psichiką ir galinčios sukelti laikinus malonius pojūčius
- } **Haliucinogenai** – yra psichiką veikiančios medžiagos, kurios iškreipia suvokimą ir sukelia ryškius vaizdinius, nesant juntamosios įvesties, todėl jie dar kartais vadinami psichodelikais, nes tai reiškia *“psichikos atskleidimą”*.

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų teisinis reguliavimas:

Ø Jungtinių Tautų Organizacijos 1961 metų Bendroji narkotinių medžiagų **konvencija** (Žin., 2001, Nr. 51-1768);

Ø Jungtinių Tautų Organizacijos 1971 metų psichotropinių medžiagų **konvencija** (Žin., 2001, Nr. 50-1743);

Narkotinės
medžiagos-į I,II,III
sąrašus įtrauktos
medžiagos

Ø Lietuvos Respublikos Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas (Žin., 1998, Nr.8-161);

Narkotinės ir psichotropinės medžiagos - į Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus kontroliuojamų medžiagų sąrašus įrašytos gamtinės ar sintetinės medžiagos, kurios dėl kenksmingo poveikio ar piktnaudžiavimo jomis sukelia sunkų žmogaus sveikatos sutrikimą, pasireiškiantį asmens psichine ir fizine priklausomybe nuo jų, ar pavojų žmogaus sveikatai.

Kriterijai medžiagoms, kurioms gali būti taikomi kontrolės reikalavimai pagal 1961m. Konvenciją

1. sukeliamas poveikis turi būti panašus į morfino, kokaino ar kanapių sukeliamą poveikį

arba

medžiagą galima lengvai paversti kita jau į kontroliuojamų narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus įtraukta medžiaga, sukeliančia minėtą poveikį,

2. ta medžiaga gali tapti analogiško piktnaudžiavimo objektu bei sukelti analogiškas žalingas pasekmes

Kriterijai medžiagoms, kurioms ketinama taikyti kontrolės reikalavimus pagal 1971m. konvenciją

1. būtina įrodyti, kad medžiaga gali sukelti priklausomybę
2. būtina įrodyti, kad medžiaga gali sukelti centrinę nervų sistemą stimuliuojantį ar slopinantį poveikį, dėl kurio atsiranda haliucinacijos ar judesių, mąstymo, elgesio, jautimų ar nuotaikos sutrikimai
3. būtina įrodyti, kad medžiaga yra piktnaudžiaujama arba gali būti ja piktnaudžiaujama tokiu mastu, kad sukeltų didelę grėsmę visuomenės sveikatai bei socialines problemas, tokius pat žalingus padarinius, kaip ir kitos medžiagos, įrašytos į 1971 m. Konvencijos sąrašus

Naujų medžiagų atsiradimas 1997-2004

- } PIHKAL ir TIHKAL (*Dr. Alexander and Ann Shulgin*
„Phenethylamines I have Known
and Loved“ (JAV);

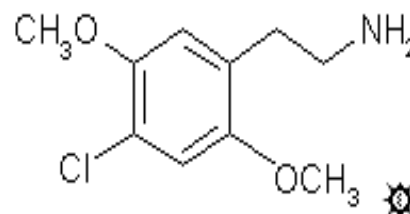
200 fenetilaminų

-SINTEZĖ, DOZAVIMAS,
POVEIKIS, TRUKMĖ ir kt.

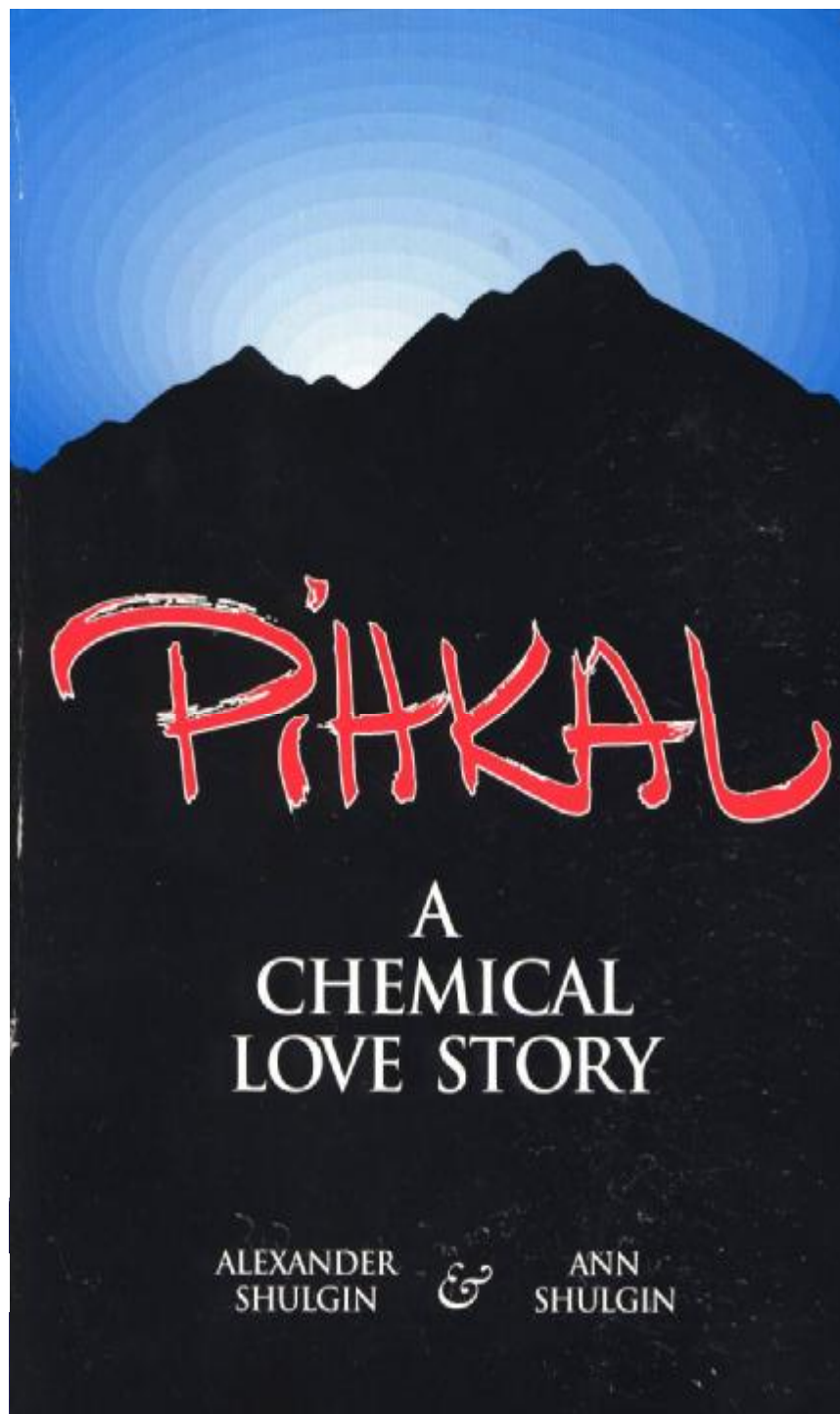
- } Rizikos ir poveikio sveikatai
vertinimas (1999-2004: MBDB, 4-
MTA, PMMA, TMA-2, 2C-T-2, 2C-T-7, 2C-1)
- } 2004 m. >>30 uždraustų
fenetilaminų identifikuota ES
- } Triptaminai (monoamininiai
alkaloidai, esantys augaluose

Tabletės

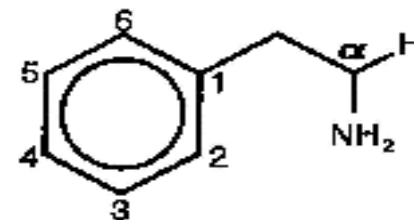
Milteliai

Kapsulės

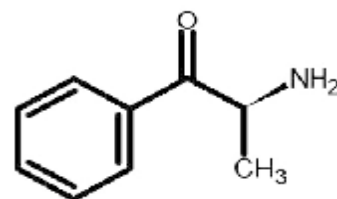

Fenetilaminai

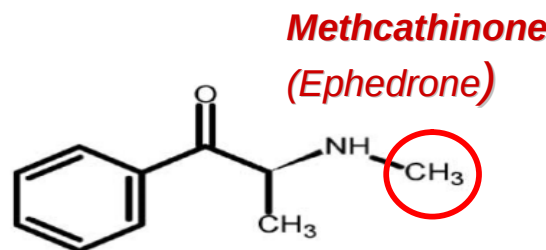

Galima sudaryti ir išvesti net **47** cheminių medžiagų struktūras, pakeičiant *alfa karboninę* bei *azotines grupes*.

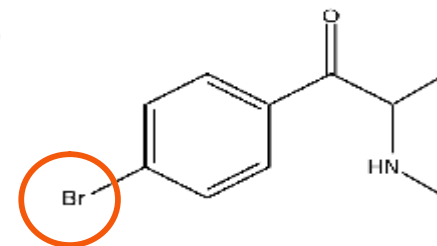
Galimi net **752** analogai cheminių medžiagų, turinčių psichoaktyvų (haliucinogeninį) efektą.

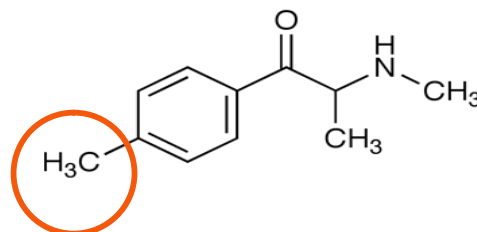
Cathinone-natūralus stimulantas
(Kat augalas)

Methcathinone
(Ephedrone)

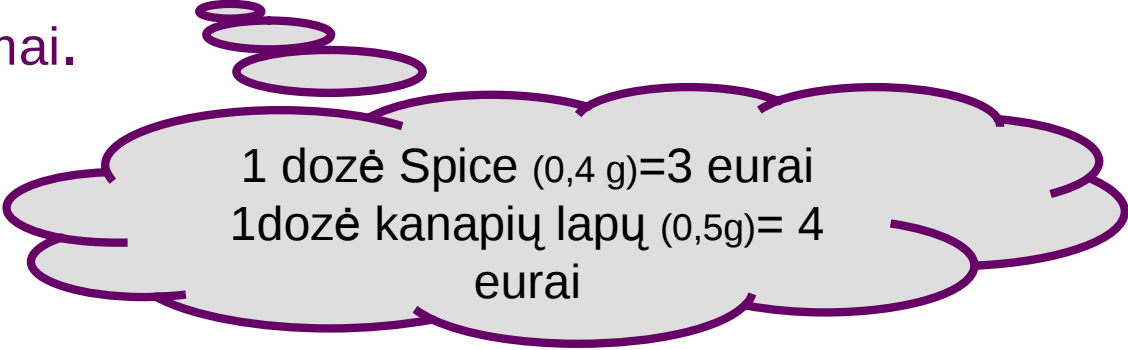
4-Bromo-methcathinone
(4-BMC)

4-Methyl-methcathinone
(Mephedrone)-
stimuliantas, veikia kaip MDMA,
šalutinis poveikis-širdis, kraujo
spaudimo bei apykaitos
sutrikimai

Naujų psichoaktyvių medžiagų vartotojai

- } Daugiausia paaugliai ir jauni žmonės;
- } Tie, kurie nori vietoj nelegalių narkotinių medžiagų vartoti legalius kvaišalus;
- } Kanapių vartotojai, kurie tikisi išvengti narkotikų tikrinimo testų įsidarbinant bei kitais atvejais;
- } Nuteistieji, kaip legalias svaiginimosi priemones
- } Tie, kas domisi biogeninės kilmės svaigalais, vaistais ir kt.
- } Nuotykių ir įspūdžių ieškotojai („psichonautai“)
- } Naujų narkotinių medžiagų eksperimentuotojai, kurie pasiduoda žiniasklaidos reklamai.

1 dozė Spice (0,4 g)=3 eurai
1dozė kanapių lapų (0,5g)= 4 eurai

„Naujasis atradimas“- legalus apsvaigimas

- } Lengvai prieinami fenetilaminai / triptaminai
- } Plati įvairovė naujų medžiagų bei „moksliniam tikslams skirtų cheminių medžiagų“
- } Netinkamai / ne pagal paskirtį vartojami farmaciniai produktai
- } Augaliniai produktai
- } SPICE

Augaliniai produktai - „Žolinis“ apsvaigimas

- } *Salvia divinorum*- (Mexican Sage)-salvinorin A
- } *Mitragyna speciosa* (Kratom)-mitragynine
- } *Piper Methysticum* (Kava-kava)-kavalactones
- } *Argyrea nervosa* (Hawaiian Baby Woodrose)-Lysergamide

„Party pils“- klubiniai kvaišalai

„Dinamite NRG“ (ovalo formos oranžinės spalvos tabletės)	1-benzilpiperazinas (BZP)	I sąrašas (2007)
„Cheries“ (raudonos spalvos milteliai kapsulėse)	1-benzilpiperazinas (BZP), <i>(kiti teisėti pakaitalai) !!!</i>	I sąrašas
„Head Rush“ (ovalo formos mėlynos spalvos tabletės)	1-(3-chlorfenil)-piperazinas (mCPP)	I sąrašas (2006)
„Hyper X“ (ovalo formos mėlynos spalvos tabletės)	1-(3-chlorfenil)-piperazinas (mCPP)	I sąrašas

Spice SILVER, Spice GOLD, Spice DIAMOND, Spice Yukatan Fire, Spice Arctic Synergy ir kt.

} Sudėtis:

Baybean, Blue Lotus, Lion's Tail, Lousewort, Indian Warrior, Dwarf Scullcap, Maconha Brava, Pink Lotus, Marshmallow, Red Clover, Rose, Siberian Motherwort, Vanilė ir Medus.

Efektai: Rūkant nedaug - malonūs, raminantys pojūčiai, tačiau rūkant daugiau efektai sukelia pusiau sapninę būseną ir galvos sukimasi.

Vartojimas: Rūkant per pypkę, arba bongą efektai yra stipresni, negu rūkant per blunt'ą. Yra aprašymų apie spice arbata, tačiau apie tai mažai dar žinoma.

Poveikis

BAYBEAN efektai yra raminantys, linksmi.

BLUE LOTUS ir PINK LOTUS - yra rūkomas, daroma arbata, arba dedamas į alkoholi ekstraktaui. Turi raminantį ir malšinantį skausmą poveikį.

LION'S TAIL žinomas, kaip raminantį poveikį turintis augalas, tačiau taip pat naudojamas apsinuodijimo atvejais.

LOUSEWORT irgi naudojamas pašalinti pykinimą ir apsinuodijimo atvejais.

INDIAN WARRIOR turi stiprius poveikius - trankvilizuojantį ir raminantį.

SCULLCAP žinomas, kaip raminantį poveikį turintis augalas.

MACONHA BRAVA turi i Baybean panašų poveikį.

MARSHALLOW - apie šį augalą daug nežinoma, tačiau turi stiprų poveikį panašų į Indian warrior.

RED CLOVER turi trankvilizuojantį efektą.

SIBERIAN MOTHERWORT turi anti-depresinį poveikį, kuris sukelia šypsena veidą.

Vanilė ir Medus naudojami kvapui.

SPICE istorija.....

- } Augaliniai mišiniai su prekiniu pavadinimu „SPICE“ parduodami internetu bei specialiose parduotuvėse nuo ~2006 m.
- } Didelis asortimentas Spice produktų- „ **Įvairių aromatų egzotiniai smilkalų deriniai, ne žmonių vartojimui.....**“;
- } Rūkant -toks pats poveikis ir efektas kaip kanapių;
- } 2007m. ENNSC pradėjo tikrinti bei stebėti Spice produktus;
- } JWH-018 (Vokietija, Austrija-2008m.gruodis), CP 47,497 ir homologai (Vokietija- 2009m. Sausis), HU-210 (2009 JAV)- esantys augaliniuose mišiniuose;
- } *Spice –internetinis fenomenas, laisvai prieinamas 2/3 ES Valstybių Narių nacionaliniuose tinklapiuose;*
- } Kontrolės priemonės: Austrija, Vokietija, Prancūzija, Luksemburgas;
- } **Lietuva- 2009 gegužės 27 d. SAM Ministro įsakymas Nr. V-415 „Dėl Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašų patvirtinimo“.**

Produktai pavojingi žmogaus sveikatai?????

- } Psichiniai sutrikimai
- } Rizika susirgti plaučių vėžiu
- } Širdies ir kraujagyslių sistemos ligomis
- } Kraujospūdžio ir pulso ritmo sutrikimai
- } Kraujo išsiliejimas į smegenis
- } Kvėpavimo sutrikimai
- } Širdies veiklos sutrikimai
- } Kepenų veiklos sutrikimai
- } Inkstų veiklos sutrikimai

Rinkos ribojimo ir kontrolės priemonės

- } (laikinas apribojimas 2009 m. vasario 9 d.)

Vadovaudamasis LR produktų saugos įstatymu, Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos prie ūkio ministerijos sprendimas dėl laikino uždraudimo tiekti, siūlyti tiekti į rinką ir demonstruoti produktus **(SPICE ir kiti rūkomieji mišiniai)**, kol bus atlikti produktų saugos įvertinimai, patikrinimai ir kontrolė, valstybinė produktų saugos ekspertizė

- } 2009 m. gegužės 27 d. Nr. V-415 SAM Įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos SAM Ministro 2000 m. sausio 6d. Įsakymo Nr. 5 „Dėl Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašų patvirtinimo“ pakeitimo (JWH 018, JWH 073, CP-47, HU-210, linažiedis sukutis, lizergidas, svaigusis kvaitulis, harminas ir kt.)

Lietuvos Respublikos
**Narkotinių ir
psichotropinių
medžiagų kontrolės
įstatymas** (Žin., 1998,
Nr.8-161);

**Narkotinės ir
psichotropinės
medžiagos - į Sveikatos
apsaugos ministerijos
patvirtintus kontroliuojamų
medžiagų sąrašus
įrašytos gamtinės ar
sintetinės medžiagos,
kurios dėl kenksmingo
poveikio ar
piktnaudžiavimo jomis
sukelia sunkų žmogaus
sveikatos sutrikimą,
pasireiškiantį asmens
psichine ir fizine
priklausomybe nuo jų, ar
pavojų žmogaus
sveikatai.**

Rūkalai

Magiškas Miškas

2008-11-04

- } Algerian Blend
Viskas priklauso nuo dozės. Rūkant didesnėm dozėm poveikis panašus i Opiumo, rūkant mažiau - poveikis yra malonus ir atpalaiduojantis. Algerian mišinys užtikrina raminantį ir malonų poveikį bei gerą ir švelnų aromatą, kuris padės Jums ir Jūsų kolegoms atsipalaiduoti.
- } Anadenanthera Colubrina. Seed pack
Senovėje Astekų šventikai gerdavo šią arbatą, kad galėtų bendrauti su Dievais.
- } Blaze
Natūralus organinis rūkalų mišinys, kurį siūloma maišyti su kitais rūkalais pojūčiams sustiprinti. Geriausia naudoti vietoj tabako.
- } Blue Lotus extract
Rūkalai, padedantys pasiekti atsipalaidavimo viršūnę.
- } Calea extract
Calea rūkalo ekstraktas, kuris yra beveik dešimt kartų stipresnis negu lapai. Jis yra žinomas kaip Indėnų garbinamas lapas.
- } Wild Dagga
Rūkalai, padedantys atsipalaiduoti. Rūkomi per pypkę, bongą bei susukus į suktinę.
- } Blue Lotus 12.5g
Rūkalai, padedantys pasiekti atsipalaidavimo viršūnę.

Rinkos ribojimo ir kontrolės priemonės

- } NKD pasiūlė skubos tvarka papildyti Lietuvos higienos normą **HN 38:2009 „Didžiausi leidžiami kenksmingų medžiagų kiekiai tabako gaminiuose“** patvirtintą Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 317 (Žin., 2002, Nr. 70-2934, 2009, Nr. 112-4783) ir į 2 lentelės sąrašą „Medžiagos, draudžiamos naudoti tabako gaminių gamyboje“ įrašyti medžiagas, ***kurios gali būti naudojamos rūkymui mišinyje su tabaku ir sukelti psichikos sutrikimus*** ir pateikė projektą, kuris šiuo metu derinamas su SAM.

- } 2009 m. rugsėjo 11 d. Sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. V-736 (Žin., 2009, Nr. 112-4783) – ***Katekinė areka, Kvapniojo gvazdikmedžio pumpurai, pustažiedė lobelija.***

**HN 38:2009
„Didžiausi
leidžiami
kenksmingų
medžiagų
kiekiai
tabako
gaminuose“**

Lakieji nitritai (inhaliantai)-„eteriniai aliejai, buzas, poperss...”

Alkil nitritai: amil nitritas, butil nitritas, izobutil nitritas, izopropil nitritas, cikloheksil nitritas ir kiti lakūs nitritasi: $R-O-N=O$

- } Patenka į organizmą per kvėpavimo takus
- } Euforiją sukeliantis poveikis susijęs su kraujagyslių išsiplėtimu (išsiplečia kraujagysles, krenta arterinis kraujo spaudimas, dažnėja pulsas, atsiranda galvos svaigimas)

Rizika

- } Nitritai priklauso methenoglobina sudarančių nuodų grupei (nitritų poveikyje hemoglobine esanti Fe(II) virsta Fe(III) ir netenka savybės prisijungti O_2 , ir išnešioti jį po audinius)
- } Atsiranda cianozė
- } Dusulys
- } Susijaudinimas
- } Koordinacijos sutrikimas
- } Dėl hipoksijos (deguonies nepakankamumo) gali vystytis negrįžtami centrinės nervų sistemos pažeidimo reiškiniai.
- } Kaupiasi poodinėje ląstelienoje ir kepenyse
- } Vystosi įvairūs vėžiniai susirgimai
- } **Vystosi tolerancija**, t.y. organizmo pripratimas, kai pakartotinis tos pačios dozės vartojimas sukelia mažesnį nei įprasta efektą

Priklausomybė? (ar... – „madinga, problemos sumažėja, linksmiau šokti, dainuoti. Tik sunkiau mokytis pasidaro, kol išsipagirioji...“)

- } **Psichologinė priklausomybė** – atsiranda iš karto pajutus malonumą. Psichologinis priklausomumas išlieka labai ilgai, dažniausiai visą gyvenimą. Esant nedidelei psichologinei priklausomybei su nedidelėmis pastangomis ją galima numalšinti, esant didesnei, ją numalšinti reikia daug didesnių pastangų. stiprus psichologinis pripratimas, teoriškai galintis išsivystyti bet kokiai malonumą teikiančiai veiklai arba nemalonius jausmus sukeliančios veiklos vengimui (azartiniai žaidimai, apsipirkinėjimas, internetiniai žaidimai, pornografijai ir kt.)
- } **Fizinė priklausomybė** – priklausomybės vartojamai medžiagai forma, kai vartotojo organizmas tampa fiziškai nuo jos priklausomas. Nutraukus medžiagos vartojimą, neišvengiamai patiriami nemalonūs simptomai, kadangi organizmas reikalauja jam nebeteikiamos medžiagos. Tai kone pagrindinė narkomanų problema, jiems metus vartoti narkotines medžiagas.

Ankstyvieji narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo požymiai

- } Nemiga naktį, mieguistumas dieną;
- } Nepastovi nuotaika (lengvai susierzinama);
- } Nuovargis rytais;
- } Abejingumas mokslams, pomėgiams, seniems draugams;
- } Negebėjimas susikaupti;
- } Nerišli kalba, sutrikusi judesių koordinacija;
- } Užsiėmimo ar buvimo vietos slėpimas;
- } Melas, vagystės;
- } Nauji ir įtartini bei keisti draugai;
- } Nejprasti kvapai, dėmės, žymės ant kūno ir drabužių;
- } Haliucinacijos, realybės suvokimo sutrikimas.

Rinkos ribojimo ir kontrolės priemonės

- } (laikinas apribojimas **2009m. kovo 9 d.**)
Vadovaudamasis LR produktų saugos įstatymu, Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos prie ūkio ministerijos **2009 - 03-09** d. sprendimas Nr. 7R-242 dėl laikino uždraudimo UAB „Viltis“ tiekti į tinklą gaminius, kurie gali būti pavojingi- **odos gaminių valiklį „EAGLE“ (12 ml.), oro gaiviklį „NITRO“, (10 ml.), oro gaiviklį „JUNGLE JUICE PLUS“ (30 ml), oro gaiviklį „JUNGLE JUICE PLUS“ (15 ml.), odos gaminių valiklį „JUNGLE JUICE PLATINUM“ (30 ml.), odos gaminių valiklį „AMSTERDAM POPPERS“ (30 ml.), odos gaminių valiklį „JACKED!“ (30 ml.), magnetofono galvučių valiklį „ZAP“ (10 ml.) kol bus atlikti produktų saugos įvertinimai, patikrinimai ir kontrolė, valstybinė produktų saugos ekspertizė.**
- } **2009 m. vasario 2 d.** LR SAM ministro įsakymas Nr. V-51 dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. gruodžio 30 d. įsakymo Nr. V-975 „Dėl nuodingųjų medžiagų pagal jų toksiškumą sąrašo patvirtinimo“ papildymo (**amilnitritas CAS Nr. 203-770-8) ir cikloheksilnitritas CAS Nr. 5156-40-1)**

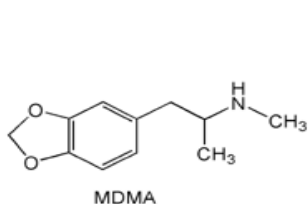
Nuodingų medžiagų įstatymas (Žin., 2001, Nr.64-2330)

Nuodingos medžiagos-
Cheminių medžiagų ir preparatų įstatyme apibrėžtos **labai toksiškos, toksiškos, kancerogeninės, mutageninės, toksiškos reprodukcijai cheminės medžiagos ir (ar) preparatai.**

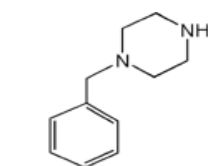
Potencialiai nuodingos medžiagos –medžiagos ir preparatai, kurių eksperimentiniai ir epidemiologiniai tyrimai rodo, kad jos gali būti nuodingos.

2005 m. gegužės 10d. Europos Tarybos sprendimas dėl keitimosi informacija apie naujas psichoaktyvias medžiagas, jų rizikos įvertinimo ir kontrolės (OL L 127, 2005 5 20,p.32)

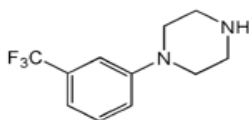
} **Kiekvienais metais vidutiniškai apie 13-15 pranešimų apie naujas psichoaktyvų efektą turinčias medžiagas bei preparatus**

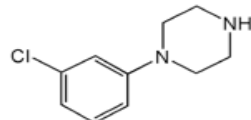
MDMA

1-Benzylpiperazine
(BZP)

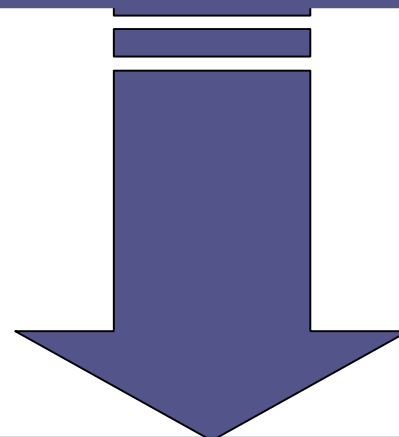

1-(*m*-Trifluoromethylphenyl)piperazine
(TFMPP)

1-(*m*-Chlorophenyl)piperazine
(mCPP)

Tarpžinybinė naujų psichoaktyvų efektą
sukeliančių medžiagų
RIZIKOS VERTINIMO KOMISIJA
prie NKD

Renka ir vertina turimą informaciją,
priima sprendimus
siūlo rinkos ribojimo priemones